

Konkurentsiamet

**Elektrienergia võrgutasude arvutamise
ühtne meetodika**

Tallinn 2016

Sisukord

Eessõna.....	3
1. Mõisted.....	4
2. Tegevusalade eristamine raamatupidamises	5
3. Võrgutasude kujunemine	7
4. Müügikogus.....	9
5. Muutuvkulud	10
6. Tegevuskulud	12
7. Reguleeritav vara ja põhivara kulum	15
8. Põhjendatud tulukus	21

Eessõna

Vastavalt elektrituruseaduse (edaspidi ELTS) § 72 lg-le 4 töötab Konkurentsiamet välja ja avalikustab ELTS § 71 lg 1 punktides 3-5 nimetatud võrgutasude arvutamise ühtse kaalutud keskmisel kapitalikulul põhineva meetoodika ning lähtub sellest võrguettevõtjate võrgutasude kooskõlastamisel. Konkurentsiameti kasutatav meetoodika peab muu hulgas arvestama §-s 71 sätestatud.

ELTS § 71 lg 1 punktid 3-5 sätestavad, et võrguteenust osutav võrguettevõtja võtab tasu (edaspidi võrgutasud):

- 1) võrguühenduse kasutamise võimaldamise eest;
- 2) elektrienergia edastamise eest;
- 3) võrguteenustega otseselt seotud lisateenuste eest.

ELTS § 71 lg 2 kuni 8 ning § 72 lg 1 kuni 3 sätestavad võrgutasude arvestamise alused, mis on täpsemalt välja toodud käesolevas meetoodikas edaspidi.

ELTS § 73 lg 1 kohaselt kooskõlastab võrguettevõtja Konkurentsiametiga ELTS § 71 lg 1 punktides 3–6 nimetatud võrgutasud. Kooskõlastamise nõuet ei kohaldata elektrienergia transiidi eest võetava edastamistasu suhtes. Võrgutasude kooskõlastamisel arvestab Konkurentsiamet muu hulgas §-des 40, 44, 59, 71 ja 72 sätestatud ning võrguettevõtja asjakohaseid tüüptingimusi.

ELTS § 73 lg 3 sätestab, et võrguettevõtjal on õigus esitada Konkurentsiametile kooskõlastamise taotlusi erinevate võrgutasude osas nii koos kui eraldi ning Konkurentsiamet on kohustatud tegema nende taotluste osas otsuse vastavuses ELTS-iga.

ELTS § 74 lg 1 järgi hakkab võrguettevõtja kehtestatud võrgutasu kehtima võrguettevõtja määratud tähtpäeval pärast seda, kui asjakohane võrgutasu on avaldatud vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes ning avaldamisest on möödunud vähemalt 90 päeva. Sätet ei kohaldata liitumistasu, tingimuste muutmise tasu või elektrienergia transiidi eest võetava edastamistasu suhtes.

ELTS § 93 lg 7 alusel teeb Konkurentsiamet otsuse temale ELTS-i alusel esitatud kooskõlastamistaotluse kohta 90 päeva jooksul pärast taotluse esitamist. Eriti keeruka või töömahuka kooskõlastamistaotluse menetlemise korral võib Konkurentsiamet pikendada seda tähtaega 180 päevani. Tähtaja pikendamisest tuleb taotluse esitajale enne esialgse tähtaja möödumist teatada.

ELTS § 93 lg 8 sätestab, et kooskõlastamise menetluse tähtaja kulgemine peatatakse ajaks, kuni Konkurentsiametile esitatakse tema poolt nõutud kooskõlastamistaotluse kohta otsuse tegemiseks vajalik teave.

Meetoodikat rakendatakse sarnaselt ja ühetaoliselt kõigi Konkurentsiameti regulatsiooni alla kuuluvate ettevõtjate tegevuse analüüsimisel ning hindade kooskõlastamisel järgides võrdse kohtlemise ning proportsionaalsuse põhimõtet. Õiguslikus mõttes on tegemist Konkurentsiameti kaalutusõiguse ennetava piiritlemisega (regulatsioonimeetoodika täpsustamine enne hinnaregulatsiooni rakendumist) ja hinnaregulatsiooni subjektide

teavitamisega, mis loob võimaluse tagasisideks ja aitab vältida kõikvõimalikke arusaamatusi juba enne konkreetse hinnaregulatsiooni menetluse algust. Metoodika ei ole õigusakt, vaid Konkurentsiameti kui sõltumatu regulaatori kaalutusõiguse kasutamist tutvustav dokument, millel on haldusväliselt informatiivne, mitte normatiivne tähendus. Halduseeskirja normid omandavad faktilise välismõju nende kohaldamise tulemusena (Riigikohtu halduskolleegiumi otsus haldusajand nr 3-3-1-81-07).

Tulenevalt haldusmenetluse seadusest on Konkurentsiametil õigus määrata kaalutusõiguse alusel menetlustoimingu vorm. Konkurentsiamet on välja töötanud ja avaldanud oma veebilehel elektrienergia võrguteenuse tasude taotlemise vormid ehk küsimustikud MS Exceli tabelite kujul (vt <http://www.konkurentsiamet.ee> rubriigis Regulatsiooniteenistus / Elekter / Hinnaregulatsioon / Hinnataotluse vormid). Küsimustikud on välja töötatud lähtuvalt konkurentsiseadusest, ELTS-ist ning täidetult sisaldavad andmeid, mis võimaldavad Konkurentsiametil kontrollida, et taotletud võrgutasude aluseks võetud hinnakomponendid sisaldaks üksnes põhjendatud kulusid ja põhjendatud tulukust.

Käesolev metoodika lähtub ELTS-i võrgutasude kujundamise ja arvutamise põhimõtetest ning selgitab ja sisustab need põhimõtted.

1. Mõisted

- 1.1. **Investeeringud põhivarasse** – ühekordsed kulud põhivara soetamiseks ja parendamiseks.
- 1.2. **Kaalutud keskmine kapitali hind (WACC)** – kapitali struktuuri (oma- ja võõrvahendite vahekord kogukapitalis) ning võla- ja omakapitali hinna alusel leitav kogukapitali hind.
- 1.3. **Kulud** – võrguteenuse osutamiseks vajalikud ja põhjendatud muutuvkulud, tegevuskulud ja põhivara kulum.
- 1.4. **Käibekapital** – reguleeritava vara komponent, mis üldjuhul moodustab 5% tariifiaasta lubatud müügitulust.
- 1.5. **Lubatud müügitulu** – tariifiaasta arvestuslik müügitulu, mida ettevõtja võib teenida kooskõlastatud tasudega teenust müües. Lubatud müügitulu arvutamisel võetakse arvesse põhjendatult loetud kulud ning põhjendatud tulukust.
- 1.6. **Mittekontrollitavad hinnad ja kulud** – hinnad ja kulud, mis ei ole mõjutatavad ettevõtja majandustegevuse kaudu, vaid sõltuvad täielikult ettevõtjavälistest teguritest (administratiivselt reguleeritavate teenuste hinnad: sisseostetava elektrienergia võrguteenuse tasud, maagaasi võrguteenuse tasu, vee- ja kanalisatsiooni tasud; riigilõiv, maamaks, tasu riiklikult kehtestatud infrastruktuuri talumise kohustuse täitmise eest jne).
- 1.7. **Mittepõhitegevus** – tegevusalad, mis ei ole otseselt seotud elektrienergia võrguteenuse osutamisega.
- 1.8. **Muutuvkulud** – kulud, mis sõltuvad olulisel osal müügikoguse muutumisest.
- 1.9. **Piiraasta** – aasta, millal fikseeriti enne piiraastat soetatud põhivara maksumus jääkväärtuses.

- 1.10. Põhivara** – ettevõtja poolt oma- ja laenuvahenditest soetatud võrguteenuse osutamiseks vajalik materiaalne ja immateriaalne põhivara.
- 1.11. Põhivara kasulik tehniline eluiga** – periood, mille jooksul vara ettevõtja poolt tõenäoliselt kasutatakse ning mis võtab arvesse põhivara oodatavat füüsilist kulumist ning põhivara tehnilist või IT-ga seotud põhivara puhul ka moraalset vananemist.
- 1.12. Põhivara kulum** (kapitalikulu) – võrgutasudesse lülitatav kulu, mis on seotud soetatud põhivara amortiseeritava osa kandmisega kulusse põhivara kasuliku tehnilise eluea jooksul.
- 1.13. Põhivara kuluminorm** (kapitalikulunorm) – põhivara kasuliku tehnilise eluea pöördväärtus, mille alusel arvutatakse võrgutasudesse lülitatava põhivara kulumi suurus.
- 1.14. Põhjendatud tulukus** – ärikasum, mis arvutatakse reguleeritava vara jääkväärtuse ja kaalutud keskmise kapitali hinna alusel.
- 1.15. Reguleeritav vara** – ettevõtja poolt investeeritud võrguteenuse osutamiseks vajaliku põhivara jääkväärtuse ja käibekapitali summa.
- 1.16. Tariifiaasta** – 12-kuuline periood, mille prognoositud müügikogus, kulud ning põhjendatud tulukus on võrgutasude arvutamise aluseks.

12-kuuline periood on võetud võrgutasude arvutamise aluseks selleks, et Konkurentsiametil oleks võimalik kontrollida ettevõtja poolt esitatud andmete õigsust (Konkurentsiametil on võimalik kontrollida Äriregistri teabesüsteemist ettevõtja majandusaasta aruandeid, s.t 12 kuu andmeid) ning hinnata selle põhjal muuhulgas ettevõtja poolt koostatud prognooside ning seeläbi ka võrgutasude arvutamise aluseks olevate kulude, põhivara kulumi ja tulukuse õigsust. 12-kuuline periood ei tähenda samas aga seda, et võrgutasud peaksid kehtima 12 kuud. 12 kuu prognoositavad kulud on võrgutasude arvutamise aluseks. Kui ettevõtja leiab, et kooskõlastuse aluseks olnud kulud, põhivara kulum ja põhjendatud tulukus ei taga enam ELTS § 71 lg 1 punktides 3-5 sätestatud, siis võib ta uuesti tulla võrgutasusid kooskõlastama vastava 12 kuu andmete alusel.

- 1.17. Tegevuskulud** – kulud, mis ei sisalda muutuv- ja finantskulusid ning põhivara kulumit.

2. Tegevusalade eristamine raamatupidamises

2.1. ELTS-i regulatsioon:

ELTS § 16 lg 1 sätestab, et kui elektriettevõtjal ei ole ELTS-iga keelatud samal ajal tegutseda mitmel elektrienergiaga seotud või muul tegevusalal, peab ta diskrimineerimise, ristsubsideerimise ja konkurentsi moonutamise vältimiseks raamatupidamise arvestust oma elektrienergiaga seotud tegevusalade ja muude tegevusalade kohta ning samuti erinevate ELTS § 22 lg-s 1 nimetatud elektrienergiaga seotud tegevusalade kohta nii, nagu oleksid seda kohustatud tegema nendel tegevusaladel tegutsevad erinevad ettevõtjad.

Ettevõtja peab eraldi arvestust immateriaalse (v.a arvutitarkvara ja arvutitarkvara litsentsid ning tehnorajatistega seotud maade kasutusõigused), tagastamatu abi raames ning liitumistasudest soetatud põhivara osas, samuti põhivara osas, mida ettevõtja ei kasuta

võrguteenuse osutamiseks. Kulude jagamise põhimõtteid ja kulude jaotust põhjendab ettevõtja hinnataotlusele lisatud seletuskirjas.

ELTS § 16 lg 2 kohaselt ei või põhivõrguettevõtja ja see jaotusvõrguettevõtja, kelle võrguga ühendatud tarbijate arv on suurem kui 100 000, elektrienergiat toota ega müüa.

ELTS § 16 lg 3 alusel ei ole ELTS § 16 lg-ga 2 vastuolus, et:

- 1) põhivõrguettevõtja täidab ELTS-i 3. ja 4. peatükis käsitletud kohustusi;
- 1¹) põhivõrguettevõtja toodab elektrienergiat avariireservelektrijaamas süsteemi või süsteemiga elektrilises ühenduses oleva teise riigi elektrisüsteemi tootmisvõimsuse või ülekandevõimsuse ootamatu väljalülitumise korral või kui on ohustatud süsteemi varustuskindlus või kui see on vajalik avariireservelektrijaama perioodiliseks katsetamiseks;
- 2) võrguettevõtja toodab elektrienergiat ainult võrgukadude korvamiseks;
- 3) võrguettevõtjaga ühte kontserni kuuluvad teised ettevõtjad tegutsevad ka muudel tegevusaladel.

ELTS § 16 lg 4 järgi ei või põhivõrguettevõtja samal ajal olla jaotusvõrguettevõtja ega kuuluda ühte kontserni ettevõtjaga, kes tegutseb elektrienergia tootmise või müügiga seotud tegevusaladel.

ELTS § 16 lg 4¹ sätestab, et ELTS § 16 lg-ga 4 ei ole vastuolus, kui põhivõrguettevõtja moodustab ühissettevõtja teises liikmesriigis põhivõrku omava ja põhivõrguettevõtjana tegutseva ettevõtjaga või ettevõtjaga, kes on teises liikmesriigis Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT L 211, 14.08.2009, lk 55–93), artikli 13 kohaselt tunnistatud sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu põhivõrguettevõtja sama direktiivi V peatüki tähenduses.

- 2.2.** Võrguettevõtja, kelle aastane müük on üle 100 GWh aastas, lähtub andmete esitamisel Konkurentsiameti veebilehel avalikustatud juhendist “Hinnataotluse tabelite täitmise juhend suurtele elektrivõrguettevõtetele (aastane konsolideeritud müügikogus üle 100 GWh)” ning eristab kulud ning materiaalse põhivara vastavalt Konkurentsiameti hinnataotluse tabelitele „Küsimustik suurtele võrguettevõtjatele (müük üle 100 GWh)”.
- 2.3.** Võrguettevõtja, kelle aastane müük on alla 100 GWh aastas, lähtub andmete esitamisel Konkurentsiameti veebilehel avalikustatud juhendist “Aruannete esitamise kord väikestele elektrivõrguettevõtjatele (aastane konsolideeritud müügikogus alla 100 GWh)” ning eristab kulud ning materiaalse põhivara vastavalt Konkurentsiameti hinnataotluse tabelitele „Küsimustik väikestele elektrivõrguettevõtjatele (müügikogus alla 100 GWh)”.
- 2.4.** Konkurentsiamet analüüsib kulude jaotust ettevõtja poolt müüdavate erinevate kaupade ja teenuste vahel ning kontrollib, et kooskõlastamisele esitatud võrgutasud ei sisaldaks muude tegevusalade kulusid ja tulusid (võrguettevõtja tegevusvaldkonnad ei ristsubsideeriks üksteist).

3. Võrgutasude kujunemine

3.1. ELTS-i regulatsioon:

ELTS § 71 lg 1 punktid 3-6 sätestavad, et võrguteenust osutav võrguettevõtja võtab tasu:

- 1) võrguühenduse kasutamise võimaldamise eest;
- 2) elektrienergia edastamise eest;
- 3) võrguteenustega otseselt seotud lisateenuste eest;
- 4) võrgust võetava ja võrku antava reaktiivenergia eest.

ELTS § 71 lg 2 ja 3 kohaselt kehtestab võrguettevõtja oma teeninduspiirkonna võrgutasud kooskõlas ELTS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktidega ning võrgutasude kehtestamisel aluseks võetud kriteeriumid peavad olema läbipaistvad ja järgima võrdse kohtlemise põhimõtet.

ELTS § 71 lg 4 ja 5 sätestavad, et võrgutasu hinda kujundades peab arvestama varustuskindluse ja tõhususe tagamise ning turgude integreerimise vajadust koos asjaomaste teadus- ja arendustegevuse kuludega ning võrgutasude suurus peab võimaldama võrguettevõtjal täita õigusaktist ja tegevusloa tingimustest tulenevaid kohustusi ning tagama põhjendatud tulukuse investeeritud kapitalilt.

ELTS § 71 lg 6 alusel kujundab võrguettevõtja edastamistasu nii, et see tagab liitumistasu ja võrguühenduse kasutamise tasu maksnud turuosalisele võimaluse edastada elektrienergiat kogu süsteemi ulatuses.

ELTS § 71 lg 8 järgi peab põhivõrguettevõtja võrgutasu võimaldama põhivõrguettevõtjal hallata ja seadusest tulenevate kohustuste täitmiseks arendada ELTS §-s 42¹ nimetatud andmevahetusplatvormi.

ELTS § 72 lg 1 kohaselt ei või ühe võrguettevõtja teeninduspiirkonnas edastamistasu ega võrguühenduse kasutamise tasu sõltuda turuosalise asukohast.

ELTS § 72 lg 2 ja 3 sätestavad, et võrguettevõtjal on õigus eristada sama võrguteenuse eest võetavaid võrgutasusid ja võrguteenuse osutamise muid tingimusi sõltuvalt pinge ja varustuskindluse tasemest ning moodustada turuosaliste rühmi ja rühmakaupa eristada võrgutasusid ning võrguteenuste osutamise muid tingimusi, järgides ELTS-i muid asjakohaseid sätteid.

3.2. Hinnamenetluses jaotab Konkurentsiamet kulud järgmiselt:

- muutuvkulud;
- tegevuskulud;
- põhivara kulum.

3.3. Lubatud müügitulu ($T_{lubatud}$) arvutatakse Konkurentsiameti poolt põhjendatuks loetud kulude ja põhjendatud tulukuse (ELTS § 71 lg 5 kohane) alusel alljärgneva valemiga:

$$T_{lubatud} = MK + TK + PK + PT,$$

kus:

- $T_{lubatud}$ - lubatud müügitulu;
- MK - muutuvkulud;
- TK - tegevuskulud;
- PK - põhivara kulum;
- PT - põhjendatud tulukus.

Tabel 1. Lubatud müügitulu kujunemine

Hinnakomponendid	Ühik	Tariifiaasta
Müügikogus (M)	MWh	37 590
Muutuvkulud (MK)	tuh €	100,08
Tegevuskulud (TK)	tuh €	47,47
Põhivara kulum (PK)	tuh €	45,00
Põhjendatud tulukus (PT)	tuh €	54,88
Lubatud müügitulu ($T_{lubatud}$)	tuh €	247,43

Tabelis 1 toodud komponentide arvutamist on kirjeldatud alljärgnevas peatükikides

- 3.4. Põhivõrguettevõtja puhul arvestatakse spetsiifilisi tulusid ja kulusid: näiteks põhivõrguettevõtjate vaheliste transiidivoogude kompensatsiooni mehhanismi (ITC) tulusid ja kulusid, vastukaubanduse tulusid ja kulusid jne.
- 3.5. Võrgutasud tuleb ettevõtjal kujundada nende teenuste osutamiseks vajaliku lubatud müügitulu alusel nii, et oleks tagatud alljärgnevad põhimõtted:

$$H_n = \frac{T_n}{M_n}$$

kus:

- H_n - n-nda võrguteenuse tasu;
- T_n - n-nda võrguteenuse lubatud müügitulu;
- M_n - n-nda võrguteenuse müügikogus;

- 3.6. Kõigi kooskõlastamisele esitatud võrguteenuste tasude ja mahtude korrutiste summa peab võrduma lubatud müügituluga.

$$T_{lubatud} = \sum_{n=1}^i T_n = \sum_{n=1}^i H_n \times M_n$$

kus:

- i - kooskõlastamisele esitatud võrguteenuste arv.

Tabel 2. Taotletavate võrguteenuste tasude alusel lubatud müügitulu kontroll

Võrgutasud	Tariif	Tariifi ühik	Kogus	Koguse ühik	Lubatud müügitulu, tuh €
Edastamistasu pingel 6-10 kV					
Päevatariif	0,52	€senti/kWh	15 435	MWh	80,26
Öötariif	0,31	€senti/kWh	17 407	MWh	53,96
Võimsustasu	0,78	€/kW kuus	49 350	kW	38,49
Edastamistasu pingel 0,38 kV					
Põhitariif	1,08	€senti/kWh	391	MWh	4,22
Päevatariif	1,29	€senti/kWh	2 196	MWh	28,33
Öötariif	0,75	€senti/kWh	2 161	MWh	16,20
Reaktiivenergia					
Reaktiivenergia tarbimine	0,202	€senti/kvarh	10 000	Mvarh	20,20
Reaktiivenergia võrku andmine	0,74	€senti/kvarh	70	Mvarh	0,51
Võrguteenuse osutamise otseselt seotud lisateenused					
Hinnapaketi vahetus	13,33	€/tk	240	tk	3,20
Plommimine	4,12	€/koht	500	kohta	2,06
Kokku					247,43

Märkus: kogused prognoositakse varasemate aastate tegelike koguste järgi.

Tabelis 2 kokku summeeritud lubatud müügitulu peab olema võrdne tabelis 1 toodud lubatud müügituluga.

4. Müügikogus

- 4.1. Tariifiaasta müügikogust võib arvestada MWh-des, Mvarh-des, amprites, kilovattides või muudes võrguteenuste ja võrguteenuse osutamise otseselt seotud lisateenuste müüki väljendavates ühikutes.
- 4.2. Müügikoguse prognoosimisel võetakse aluseks viimase kolme majandusaasta aritmeetiline keskmine müügikogus. Vajaduse korral teostatakse müügikoguse leidmiseks täiendav analüüs. Müügikoguse võimalikult täpne prognoosimine on oluline, kuna võrgutasud sõltuvad otseselt teenuste müügikogusest.

Näide: ettevõtja esitab taotluse 6. juulil 2016. aastal. Majandusaasta on perioodil 01.04 kuni 31.03. Seega müügikoguse arvestusse lähevad müügikogused 01.04.2013-31.03.2014 (600 GWh), 01.04.2014-31.03.2015 (780 GWh) ja 01.04.2015-31.03.2016 (650 GWh). Hinnakujunduse aluseks olev prognoositav müügikogus on seega $(600 + 780 + 650) / 3 = 677$ GWh.

- 4.3. Vajadus müügikoguse täiendava analüüsi järele tekib siis, kui:

- võrguettevõtja on tegutsenud alla kolme majandusaasta;
- tarbijate arvus, struktuuris ja müügikoguses on toimunud kolme majandusaasta jooksul muutused, mis oluliselt mõjutavad müügikoguseid (näiteks tarbijad on

loobunud elektrienergia tarbimisest või on lisandunud uued tarbijad, tööstustoodangu suurendamine, tööstusettevõtte taaskäivitamine, jms);

Näide: punkti 4.3 näitele lisandub järgmine teave – üks tarbija (keskmise tarbimisega 50 GWh aastas) lõpetab tarbimise. Lisaks on 2015. aastal liitunud võrguga uus tarbija, kelle prognoositav tarbimine on 80 GWh aastas. Seega põhjendatud müügikogus on $677-50+80 = 707$ GWh.

5. Muutuvkulud

5.1. Muutuvkulud on kulud, mis sõltuvad olulises osas müügikoguse muutumisest (näiteks sisseostetav elektri ülekande- ja/või jaotusteenuse kulu, võrgukadude katteks ostetava elektrienergia kulu, reaktiivenergia ostukulu jms). Muutuvkulud võivad sisaldada mittekontrollitavaid kulusid.

5.2. Muutuvkuludes sisalduva võrgukadude katteks ostetava elektrienergia kulu analüüsimisel rakendatakse punktides 5.2.1 kuni 5.2.4 toodud põhimõtteid.

5.2.1. Võrgukaod koosnevad liinides, kaablites ja alajaamades tekkivast füüsikalisest kaost ja mõõtmiste ebatäpsusest tingitud kaost. Konkurentsiamet teostab võrgukadude analüüsi kasutades alljärgnevat meetodeid:

- võrgukadude dünaamika jälgimine ajas;
- statistiliste näitajate võrdlemine sarnaste ettevõtjatega;
- tehniliste näitajate analüüs (nt liinide pikkus, alajaamade arv jms);
- investeeringute mõjuanalüüs võrgukaole.

5.2.2. Võrgukadude osas võib sätestada (läbi tegevusloa tingimuste) ettevõtjale arenduskohustuse konkreetseks ajaperioodiks võrgukadude vähendamiseks.

5.2.3. Võrgukadude katteks ostetava elektrienergia kulu ehk võrgukadude elektrienergia kulu on prognoositava võrgukao koguse ja elektrienergia hinna korrutis.

5.2.4. Võrgukadude katteks ostetava elektrienergia ehk võrgukadude kompenseerimiseks ostetava elektri prognoositav hind peab olema põhjendatud ja kuluefektiivne.

Hinna põhjendatuse analüüsi aluseks on taotluse esitamisele eelneva 12 kalendrikuu Nord Pool Eesti hinnapiirkonna hinna ja võrgukadude koguse alusel saadud kaalutud keskmine hind, millele lisatakse põhjendatud kulud, mis on vajalikud elektrienergia ostuks. Kaalutud keskmine hinna arvutamise aluseks on eelpoolnimetatud perioodi päev ette elektrituru tunnihind ja võrguettevõtja vastava tunni kaoenergia kogus.

Kui võrgukadude kompenseerimiseks ostetava elektri kogus on alla 5 000 MWh aastas, võib elektrihinna prognoosimisel võtta aluseks elektrienergia tarnelepingu. Sellisel juhul analüüsitakse hinna põhjendatust ning selle vastavust turuhinnale, seejuures eeldatakse hanke läbiviimist.

5.3. Mittekontrollitavate sisseostuhindade muutumisel võib arvestada kooskõlastatud võrgutasud ümber alljärgneva valemi alusel:

$$t_n = t_{n-1} \times \frac{T_n}{T_{n-1}} = t_{n-1} \times K$$

kus:

- t_n - uus kooskõlastatav võrgutasu;
- t_{n-1} - Konkurentsiameti kehtiva otsuse järgne tasu;
- T_n - uute sisseostuhindade alusel arvestatud lubatud müügitulu;
- T_{n-1} - Konkurentsiameti kehtiva otsuse järgne lubatud müügitulu;
- K - võrgutasu muutuse koefitsient, mis võrdub T_n ja T_{n-1} suhtega.

Tabel 3. Mittekontrollitavate sisseostuhindade muutmine

Jrk nr	Näitaja	Ühik	Varasem otsus	Taotlus
1.	Võrguteenuse müügikogus	MWh	1 440	1 440
2.	Võrguteenuse ostumaht kokku	MWh	1 500	1 500
Võrguteenuse ost 6-35 kV liinil				
3.	Võrguteenuse edastamise ostumaht põhitariifiga	MWh	1 500	1 500
4.	Võrguteenuse edastamistasu põhitariif	€senti/kWh	1,16	1,24
5.	Võrguteenuse edastamise ostukulu	tuh €	17,4	18,6
6.	Võrguteenuse võrguühenduse kasutamise kilovatipõhine maht	kW kuus	390	390
7.	Võrguteenuse võrguühenduse kasutamise kilovatipõhine tasu	€/kW kuus	3,46	3,71
8.	Võrguteenuse võrguühenduse kasutamise ostukulu	tuh €	16,19	17,36
9.	Võrguteenuse ostukulu kokku	tuh €	33,59	35,96
10.	<i>Keskmine võrguteenuse ostuhind</i>	<i>€senti/kWh</i>	<i>2,24</i>	<i>2,40</i>
Võrgukadu				
11.	Võrgukadude maht	MWh	60	60
12.	Võrgukadude katteks ostetava elektrienergia hind	€senti/kWh	4,15	4,15
13.	Võrgukadude katteks ostetava elektrienergia ostukulu kokku	tuh €	2,49	2,49
Reaktiivenergia 6-35 kV pingel				
14.	Reaktiivenergia tarbimise maht	Mvarh	384	385
15.	Reaktiivenergia tarbimise ostuhind	€senti/kvarh	0,48	0,51
16.	Reaktiivenergia tarbimise kulu	tuh €	1,84	1,96
17.	Muutuvkulud	tuh €	37,93	40,41
18.	Tegevuskulud	tuh €	18,00	18,00
19.	Kapitalikulud	tuh €	5,11	5,11
20.	Põhjendatud tulukus	tuh €	4,34	4,34
21.	Lubatud müügitulu	tuh €	65,38	67,86

$Võrgutasu\ muutuse\ koefitsient\ (K) = 67,86 / 65,38 = 1,03793$

Tabel 4. Võrgutasude muutmine

Näitaja	Mõõtühik	Kehtiv tariif	K	Taotletav tariif
Madalpingel 0,38 kV				
Põhitariif	€senti/kWh	4,74	1,03793	4,92
Päevatariif	€senti/kWh	5,51	1,03793	5,72
Öötariif	€senti/kWh	3,37	1,03793	3,50

Punktis 5.3. toodud valemit on võimalik rakendada ainult olukorras, kui nimetatud valemi alusel arvatud võrgutasud on kooskõlas ELTS-is sätestatud põhimõtetega.

6. Tegevuskulud

6.1. Tegevuskulud on kulud, mis ei sisalda muutuv- ja finantskulusid ning põhivara kulumit. Tegevuskulud võivad sisaldada mittekontrollitavaid kulusid.

6.2. Tegevuskulude hulka arvestatakse üldjuhul järgmised põhjendatud kulud:

- ettevõtja poolt teostatavad hooldus- ja remondikulud;
- sisseostetavate tööde ja teenuste kulud;
- transpordikulud;
- infotehnoloogia ja sidekulud;
- tööjõukulud (koos maksudega);
- elektrivõrgu tegevusloa eest makstav riigilõiv;
- tasud tehnovõrgu või –rajatise talumise eest;
- muud kulud, mis tuleb taotluses loetleda ja põhjendada.

6.3. Tegevuskulude lülitamist võrgutasudesse peab võrguettevõtja põhjendama lähtudes kulude vajalikkusest ja kuluefektiivsusest.

6.4. Põhjendatud tegevuskulude hindamisel lähtutakse alljärgnevatest printsiipidest:

- kulude dünaamika jälgimine ajas ning selle võrdlus tarbijahinnaindeksi dünaamikaga;

Kulude dünaamika jälgimine ajas tähendab ettevõtja tegevuskulude muutuse vaatlemist aastate lõikes. Üldjuhul ei tohi tegevuskulud suureneeda rohkem kui tarbijahinnaindeks (THI). Varasemate aastate THI väärtused võetakse Statistikaameti veebilehelt www.stat.ee, jooksva aasta THI väärtus võetakse Rahandusministeeriumi majandusprognoosist, mis on avaldatud veebilehel www.fin.ee.

- erinevate kulukomponentide põhjendatuse süvaanalüüs (sealhulgas ekspert hinnangud);

Süvaanalüüsi teostamiseks peab ettevõtja esitama tegevuskulude detailse jaotuse kolme viimase majandusaasta lõikes ning prognoosi tariifiaastaks. Lisaks peab ettevõtja põhjendama taotletavate tegevuskulude vajadust, muutust ja kuluefektiivsust peamiselt alljärgnevatest põhimõtetest lähtudes:

- kulud peavad olema eelnevatel perioodidel reaalselt tehtud (tõestuseks arved, lepingud, makstud palgad jms);
- kulud peavad olema otseselt seotud võrguteenuse osutamisega (vajadusel kulude jaotamine erinevate tegevuste vahel);
- kulud peavad olema vajalikud võrguteenuse osutamiseks (tõestuseks ettevõtja selgitused, kuidas kulu muutis tarbijale osutatud teenust, näiteks võrguteenuse kvaliteeti);
- kulud on tehtud kõige efektiivsemal viisil (tõestuseks hinnapakumiste küsimise dokumendid ja vastused nendele)

Näide: tegevuskulude detailse jaotuse näidis on toodud alljärgnevas tabelis (taotluse esitusaeg on 2016. aastal). Iga taotleja võib kulude jaotuse teha oma parema äranägemise järgi, eeldusel, et säilitatakse esitatud andmete piisav detailsus ja kontrollitavus.

Nimetus	2013	2014	2015	Tariifiaasta
Ettevõtja poolt teostatud võrgu hooldus- ja remondikulud				
Sisseostetavad tööd ja teenused				
Müügikulud				
Transpordikulud				
Rendikulud				
Infotehnoloogilised kulud				
Sidekulud				
Bürookulud				
Töäjõukulud kokku				
sh palgakulud				
sh maksukulud				
Muud kulud (loetleda)				

- ettevõtja kulude ning nende põhjal arvatud statistiliste näitajate võrdlemine teiste sarnaste ettevõtjate kuludega.

Ettevõtja kulusid ning nende põhjal arvatud statistilisi näitajaid ehk erikuluseid (tegevuskulud jagatud müügi kogusega) võrreldakse sarnaste ettevõtjate tegevuskulude erikuluga. Vajadusel võib Konkurentsiamet analüüsida ka sarnaste ettevõtjate tegevuskuludes sisalduvaid kululiike ja nende erikuluseid (näiteks ettevõtjate töäjõukulud, hooldus- ja remondikulud jms kulud müügi koguse kohta).

6.5. Võrgutasude kooskõlastamisel ja kontrollimisel Konkurentsiamet ei aktsepteeri alljärgnevat kuluartikleid:

- ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu;
- sponsorlust, kingitusi ja annetusi;
- põhitegevusega mitteseotud kulusid;
- õigusaktide alusel ettevõtjale määratud trahve, viiviseid, sunnirahasid, kahjude hüvitamise tasusid jne;
- finantskuluseid;

- erisoodustuste kulusid ja nendelt tasutavaid makse;
- kahjumit materiaalse või immateriaalse põhivara müügist ja likvideerimisest;
- muid kulusid, mis ei ole vajalikud ettevõtjale seadusega pandud kohustuste täitmiseks.

Konkurentsiamet ei aktsepteeri ebatõenäoliselt laekuvate nõuete lülitamist võrgutasudesse, kuna ükski korrektselt arveid tasuv tarbija ei nõustu võrgutasu kaudu kinni maksma ettevõtja võlgnike poolt tasumata arveid. Kui aktsepteerida ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulude lülitamist võrgutasudesse, võtaks see ettevõtjalt motivatsiooni tegeleda võlgnikega ning senini korrektsetelt arveid tasunud tarbijad kaotavad omakorda motivatsiooni edaspidi arveid maksta. Konkurentsiamet on seisukohal, et ebatõenäoliselt laekuvad arved tuleb sisse nõuda kohtu kaudu. Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu on ettevõtja omakapitali risk, mida ei tohi jaotada kõigi tarbijate vahel.

Sponsorluse, kingituste ja annetustega seotud kulude teostamine on ettevõtja jaoks vabatahtlik ega taga osutatavate teenuste kõrgemat kvaliteeti, sest võrguteenuse osutamiseks ei ole nimetatud kulud vajalikud.

Põhitegevuseks on võrguteenuse osutamine, mistõttu põhitegevusega mitteseotud kulud ei kuulu põhitegevusega seotud tegevuskulude hulka.

Õigusaktide alusel ettevõtjale määratud trahvid, viivised, sunnirahad ja kahjude hüvitamise tasud ei ole seotud võrguteenuse osutamisega, kuivõrd nende kulude tekkepõhjus on reeglina ettevõtjapoolne seaduste mittetäitmine või puudused nende järgimises. Võrguettevõtja on kohustatud temale õigusaktidega pandud kohustusi täitma, mistõttu seaduste mittetäitmisest tulenevaid trahve, viiviseid, sunnirahasid ja kahjude hüvitamise tasusid ei ole põhjendatud lülitada võrgutasudesse.

Võrguteenuse hinnakujundus lõpeb põhjendatud tulukuse (ärikasum) komponendiga, mistõttu finantskulusid (kasumiaruande skeemi kohaselt arvestatakse finantskulud pärast ärikasumit) võrgutasudesse ei lülitata.

Erisoodustuste kulud (näiteks kulud sportimisele, ametiauto kasutamisega seotud kulud jms) ehk tööandja poolt töötaja jaoks tehtavad lisakulud (hüved) seoses töösuhtega, mis ületavad tööandjale õigusaktidega pandud kohustusi või sätestatud määrasid, ei ole vajalikud ega seotud võrguteenuse osutamisega ning ettevõtjal on võimalik valida, kas nimetatud kulusid teha või mitte. Nimetatud kulude tegemata jätmine ei põhjusta osutatavate teenuste madalamat kvaliteeti ja neil puudub seos põhitegevusega.

Tulumaksukulud erisoodustustelt, kingitustelt, annetustelt ja vastuvõtukuludelt, dividendidelt ja muudelt kasumieraldistelt, ettevõtlusega mitteseotud kuludelt ja muudelt ettevõtlusega mitteseotud väljamaksetelt ei ole vajalikud võrguteenuse osutamiseks, mistõttu nende teostamisel tuleb need kulud ettevõtjal kompenseerida tulukuse arvelt.

Kahjumit materiaalse või immateriaalse põhivara müügist ja likvideerimisest ei arvestata võrgutasudesse, sest selle eesmärgiks võib olla tahtlik kulude suurendamine (näiteks põhivarade likvideerimisel toimub antud varade hilisem müük kasumiga). Põhivara amortiseeritav väärtus tuleb põhivara kasuliku tehnilise eluea jooksul raamatupidamises maha kirjendada.

7. Reguleeritav vara ja põhivara kulum

7.1. ELTS-i regulatsioon:

ELTS § 71 lg 5 sätestab, et võrgutasude suurus peab võimaldama võrguettevõtjal täita õigusaktist ja tegevusloa tingimustest tulenevaid kohustusi ning tagama põhjendatud tulukuse investeeritud kapitalilt.

7.2. Reguleeritav vara on ettevõtja poolt investeeritud võrguteenuse osutamiseks vajaliku põhivara jääkväärtuse ja käibekapitali summa.

7.3. Põhivara määratlemine ja selle väärtuse leidmine on vajalik põhivara kulumi ja põhjendatud tulukuse arvutamiseks.

7.4. Põhivara arvestus on järjepidev ning jätkub kõikidel tulevastel tariifiaastatel, sh ettevõtja või vara omandisuhete muutumisel.

7.5. Põhivara hulka arvestatakse üksnes tegelikult teostatud ja tariifiaastaks prognoositud põhjendatud investeeringud kooskõlas käesoleva metoodika punktis 7.8 kajastatuga.

Põhitegevuse investeeringud on teatud ajaperioodil kassapõhiselt arvestatud põhivara soetamise, parendamise ja nendega seotud kulude kogusumma. Näiteks ettevõtjal tuleb investeerida liini rajamisse 100 mln €. Liini rajamiseks kulub aega kolm aastat. Kassapõhiselt investeeritakse 20 mln € 2016. aastal, 50 mln € 2017. aastal ja 30 mln € 2018. aastal. Ettevõtja esitab Konkurentsiametile taotluse võrgutasude kooskõlastamiseks, mida hakatakse rakendada 2017. aastal. Tulenevalt eeltoodust arvestatakse ettevõtja põhivara hulka 2016. aasta investeeringud summas 20 mln € ja 2017. aasta investeeringud summas 50 mln €. 2018. aastal teostatav investeering summas 30 mln € arvestatakse ettevõtja põhivara hulka, kui ettevõtja esitab taotluse 2018. aastal kehtima hakkavate võrgutasude kooskõlastamiseks.

7.6. Konkurentsiamet analüüsib nii **teostatud** kui ka **prognoositavate investeeringute** põhjendatust, mis on aluseks põhivara arvestusel. Investeeringute põhjendatuse kontrollimiseks peab:

- põhivõrguettevõtja esitama 5-aastase üksikasjaliku investeeringute kava ning 10-aastase perspektiivse investeeringute kava. Investeeringute kava peab sisaldama investeeringute maksumust, põhjendust, tarbijatele saavutatavat kokkuhoidu, varustuskindluse parenemise ja kvaliteedi parandamise kriteeriumeid (SAIDI, SAIFI, CAIDI);
- üle 100 000 tarbijaga jaotusvõrguettevõtja esitama 5-aastase üksikasjaliku investeeringute kava ning 10-aastase perspektiivse investeeringute kava. Investeeringute kava peab sisaldama investeeringute maksumust, põhjendust, tarbijatele saavutatavat kokkuhoidu, varustuskindluse parenemise ja kvaliteedi parandamise kriteeriumeid (SAIDI, SAIFI, CAIDI);
- alla 100 000 tarbijaga jaotusvõrguettevõtja esitama 5-aastase üksikasjaliku investeeringute kava ning 10-aastase perspektiivse investeeringute kava Konkurentsiameti nõudel.

7.7. Teistele elektrivõrgu ettevõtjatele tasutud liitumistasud arvestatakse põhivara hulka.

7.8. Põhivara hulka ei arvestata pikaajalisi finantsinvesteeringuid, immateriaalset põhivara, välja arvatud arvutitarkvara ja arvutitarkvara litsentsid ning tehnorajatistega seotud maade kasutusõigused, tagastamatu abi raames (sealhulgas sihtfinantseerimise teel) soetatud põhivara, liitumistasudest soetatud põhivara, mittepõhitegevusega seotud põhivara, kulusid varade väärtuste muutusest (põhivara väärtuse langus, kahjum materiaalse ja immateriaalse põhivara müügist ja likvideerimisest, põhivara väärtuse üleshindlus jms) ega põhivara, mida ettevõtja tegelikult ei kasuta võrguteenuse osutamiseks.

*Tagastamatu abi raames (s.h sihtfinantseerimise teel) soetatud põhivara ja tarbijate poolt makstud liitumistasudest soetatud põhivara välistamine põhivara hulgast on põhjendatud lähtuvalt asjaolust, et tagastamatu abi raames soetatud varasse ja tarbijate makstud liitumistasudest soetatud varasse ei ole ettevõtja pidanud ise investeerima, vaid vastava vara soetamist on finantseeritud kolmandate isikute poolt eraldatud toetuste arvel või tarbijate poolt, s.t ettevõtja ei ole nende varade soetamiseks ise kulutusi teinud. Juhul, kui põhivara hulka arvestada ka tagastamatu abi raames soetatud põhivara ja tarbijate poolt makstud liitumistasudest soetatud põhivara, siis oleks ettevõtjal võimalik õigustamatult teenida tulu varalt, mille soetamiseks kulutusi ta ise tegema ei ole pidanud. Selline olukord oleks vastuolus põhivara kulumi arvestamise eesmärgiga, milleks on põhivara soetamiseks tehtud kulutuste **tagasiteenimine** - kui ettevõtja konkreetsele varasse investeerinud ei ole, siis ei ole tal ka alust arvestada tarbijatele müüdavate võrguteenuste tasudesse vara soetamiseks mittetehtud kulutusi (põhivara kulumit). Konkurentsiamet ei pea põhjendatuks võimaldada ettevõtjal teenida tulukust varalt, mille ta on tagastamatu abi arvel sisuliselt tasuta saanud või mis on tarbijate poolt makstud liitumistasudest juba kinni makstud, mistõttu välistatakse ettevõtjapoolse topelttasu võtmise võimalus. Jättes põhivara hulgast välja tagastamatu abi raames soetatud põhivara ja tarbijate poolt makstud liitumistasudest soetatud põhivara, tagatakse võrgutasude kujundamine lähtuvalt ettevõtja poolt kantavatest kuldudest, mis on kooskõlas ELTS § 71 lg 5 tuleneva võrgutasude kulupõhise kujundamise põhimõttega. Kulupõhise põhimõtte kohaselt ei pea tarbijad võrgutasudes kinni maksma kulutusi, mida ettevõtja ei ole tegelikkuses teinud.*

Ettevõtja majandustegevuse analüüsi protsessis analüüsib Konkurentsiamet põhivarasse teostatud ja ka kavandatavate investeeringute põhjendatust. Konkurentsiamet ei arvesta põhivara hulka mittepõhjendatud investeeringuid ning põhivara, mida ettevõtja põhitegevuses tegelikult ei kasuta seoses majandusliku otstarbekuse puudumisega. Kuna regulatsioon näeb ette reguleeritavalt varalt põhjendatud tulukuse arvestamist, kehtib seos, et mida suurem on reguleeritava vara väärtus, seda suurem on põhjendatud tulukus. Võib juhtuda, et tulenevalt eesmärgist teenida oluliselt kõrgemat tulukust, soovib ettevõtja põhivarad üles hinnata ilma et teostataks täiendavaid investeeringuid vara väärtuse ja/või eluea tõstmiseks. Seetõttu hindab Konkurentsiamet mittepõhjendatuks kuld põhivaradesse, kui näiteks on toimunud põhivarade edasimüük bilansilisest jääkmaksumusest kõrgema hinnaga ühelt ettevõtjalt teisele või samasse omanike ringi kuuluvalt ühelt ettevõtjalt teisele või kui ettevõtja on teostanud põhivarade üleshindluse. Olukorda, kus müügitehingute ja/või üleshindluste tulemusel müüakse võrguteenuse osutamisega seotud varad edasi oluliselt kõrgema hinnaga (muutub üksnes varade omanik) ilma et teostataks täiendavaid investeeringuid nende samade varade väärtuse suurendamiseks ning eluea pikendamiseks, ei käsitleta teostatud investeeringuna olemasolevasse põhivarasse. Mittepõhjendatud investeeringute hulka loetakse ka põhivarad, mille väärtus ei vasta sarnase elueaga ja sama kasutusotstarbega sarnaste põhivarade

väärtusele (mittepõhjustatud amortisatsiooninormidega kuludesse kirjendamine, sarnaste varade turuväärtuse langus, üldine majanduskeskkond ja halvenenud turusituatsioon ning varast genereeritava tulu vähenemine, varade füüsilise seisundi järsk halvenemine jm).

7.9. Põhivara kulumi arvutamisel lähtutakse põhivarast (v.a maa), mille võrgutasudesse arvestamise eesmärk on põhivara soetamiseks tehtud kulutuste tagasiteenimine võrgutasude kaudu põhivara kasuliku tehnilise eluea jooksul.

7.10. Kui võrgutasud on Konkurentsiametiga eelnevalt kooskõlastatud, lähtutakse võrgutasude kooskõlastamisel aluseks olnud põhivara arvestusest ning alljärgnevatel lg-tes 1-13 sätestatust.

- 1) Alates piiraastast toimub võrguettevõtja põhivara jagamine enne piiraastat soetatud põhivaraks ja pärast piiraastat soetatud põhivaraks;
- 2) Põhivara kulumi arvutamisel peetakse eraldi arvestust enne ja pärast piiraastat soetatud põhivara kohta ning sellest tulenevalt arvestatakse eraldi põhivara kulumit;
- 3) Põhivara kulumi arvestuses rakendatakse lineaarset kulumi arvestamise meetodit;
- 4) Korrektsioone põhivara väärtuses ja kuluminormides on õigus teostada, kui ilmneb, et nii enne kui ka pärast piiraastat soetatud põhivara hulgas on vara, mida ettevõtja tegelikult ei kasuta majandustegevuse teostamiseks või kui ilmneb, et põhivara väärtus ja kuluminormid ei ole põhjustatud;

Põhivara väärtust korrigeeritakse, kui selgub, et põhivara hulgas on vara, mida ettevõtja tegelikult ei kasuta / või selle vara kasutamine ei ole võrguteenuse osutamisega seotud tegevustes põhjustatud / või kui põhivara väärtus erineb märkimisväärselt selle põhjustatud väärtusest.

Põhivara kuluminormid ei ole põhjustatud juhul, kui need erinevad oluliselt sarnase elueaga, sama kasutusotstarbega ja sarnastele põhivaradele määratud kuluminormidest või kui kulumi arvestamisel ei ole ettevõtja lähtunud põhivarade kasulikust (tehnilisest) elueast.

- 5) Enne piiraastat soetatud põhivaralt arvestatakse kulumit tema jääkmaksumuse alusel. Seejuures kehtestatakse enne piiraastat soetatud põhivarale kuluminorm(id), mille alusel toimub võrgutasudesse lülitatava põhivara kulumi arvestus;
- 6) Alates piiraastast soetatud põhivarale arvestatakse kulumit selle soetusmaksumuse alusel. Seejuures kehtestatakse alates piiraastast soetatud põhivarale kuluminorm(id), mille alusel toimub võrgutasudesse lülitatava põhivara kulumi arvestus;
- 7) Vajadusel võib kasutada põhivarade diferentseerimist, kasutades erinevaid põhivarade kuluminorme;
- 8) Võrgutasudesse lülitatav põhivara kulum kujuneb alljärgnevalt:

$$PK_{tasud} = PK_{enne p.a} + PK_{pärast p.a}$$

kus:

PK_{tasud} - võrgutasudesse lülitatav põhivara kulum;
 $PK_{enne p.a}$ - põhivara kulum enne piiraastat soetatud põhivarale;
 $PK_{pärast p.a}$ - põhivara kulum pärast piiraastat soetatud põhivarale.

9) Enne piiraastat soetatud põhivaralt arvestatakse kulumit alljärgnevalt:

$$PK_{enne p.a} = PVjääkm_{enne p.a} \times norm_{enne p.a}$$

kus:

$PVjääkm_{enne p.a}$ - enne piiraastat soetatud põhivara jääkmaksumus;
 $norm_{enne p.a}$ - kuluminorm enne piiraastat soetatud põhivarale.

10) Pärast piiraastat soetatud põhivaralt arvestatakse kulumit alljärgnevalt:

$$PK_{pärast p.a} = (PVsoetusm_{pärast p.a} + 0,5 \times I) \times norm_{pärast p.a}$$

kus:

$PVsoetusm_{pärast p.a}$ - pärast piiraastat soetatud põhivara soetusmaksumus;
 I - investeeringud põhivarasse;
 $norm_{pärast p.a}$ - kuluminorm pärast piiraastat soetatud põhivarale.

11) Reguleeritava vara arvestus toimub alljärgnevalt:

$$RV = \frac{PV_0 + PV_1}{2} + KK$$

kus:

RV - reguleeritav vara;
 PV_0 - põhivara jääkväärtus tariifiaasta alguses;
 PV_1 - põhivara jääkväärtus tariifiaasta lõpus;
 KK - käibekapital.

12) Põhivara jääkväärtus tariifiaasta lõpus leitakse alljärgnevalt:

$$PV_1 = PV_0 + I - PK - M$$

kus:

PV_1 - põhivara jääkväärtus tariifiaasta lõpus;
 PV_0 - põhivara jääkväärtus tariifiaasta alguses;

- I* - investeeringud põhivarasse;
- PK* - põhivara kulum;
- M* - müüdüd või mahakantud põhivara.

- 13) Käibekapitali arvestuse aluseks võetakse 5% tariifiaasta lubatud müügitulust. Vajadusel teostatakse käibekapitali detailne analüüs. Vertikaalselt integreeritud kontserni kuuluvate teiste ettevõtjate sisekäivet ei lülitata käibekapitali arvestusse.

Käibekapital tagab ettevõtjale rahalised vahendid, mille abil on võimalik kaupade ja teenuste eest tasuda enne, kui laekuvad tarbijate poolt tasutud summad.

Vertikaalselt integreeritud kontserni kuuluvate teiste ettevõtjate sisekäivet ei arvestata käibekapitali arvestuses, et hoida ära juhtumeid, kus võrguettevõtjad loovad kontserni kuuluva äriühingu, kellele müüvad esmalt kogu enda poolt osutatava teenuse ning see teine ettevõtja müüb teenuse omakorda tarbijatele edasi, saades käibekapitaliks juba kaks korda suurema summa.

Näide: Põhivara ja põhivara kulumi arvestus (kui võrgutasud on Konkurentsiametiga eelnevalt kooskõlastatud):

- 1) *Ettevõtja majandusaasta on 1. jaanuar kuni 31. detsember;*
- 2) *Piiraastaks on 2013 (fikseeritakse põhivara raamatupidamislik jääkväärtus). 2013. majandusaasta alguse seisuga on ettevõtja põhivara jääkväärtus 85 tuh €; $PVjääkm_{enne\ p.a} = 85\ \text{tuh}\ \text{€}$;*
- 3) *Enne 2013. majandusaastat soetatud põhivarale kehtestatakse kuluminorm 7,14%; $norm_{enne\ p.a} = 7,14\%$;*
- 4) *2013., 2014. ja 2015. majandusaastal teostati investeeringuid vastavalt 20 tuh €, 15 tuh € ja 5 tuh € eest. Tariifiaastal prognoositakse investeeringuid 10 tuh € ulatuses. Seega seisuga 01.01.2016 on $PVsoetus_{pärast\ p.a} = 40\ \text{tuh}\ \text{€}$ ning seisuga 01.01.2017 on $PVsoetus_{pärast\ p.a} = 50\ \text{tuh}\ \text{€}$;*
- 5) *Alates 2013. majandusaastast soetatud põhivarale kehtestatakse kuluminorm 2,86%; $norm_{pärast\ p.a} = 2,86\%$.*

Põhivara arvestus	Ühik	2013	2014	2015	Tariifiaasta
Põhivara väärtus aasta alguses	tuh €	85,00	98,64	106,78	104,64
Vana põhivara algväärtus	tuh €	85,00	85,00	85,00	85,00
Uue põhivara soetusväärtus	tuh €	0,00	20,00	35,00	40,00
Uue põhivara jääkväärtus	tuh €	0,00	19,71	33,93	37,86
Vana põhivara kuluminorm	%	7,14	7,14	7,14	7,14
Vana põhivara kulum	tuh €	6,07	6,07	6,07	6,07
Investeeringud	tuh €	20,00	15,00	5,00	10,00
Uue põhivara kuluminorm	%	2,86	2,86	2,86	2,86
Uue põhivara kulum	tuh €	0,29	0,79	1,07	1,29
Põhivara kulum kokku	tuh €	6,36	6,86	7,14	7,36
Põhivara väärtus aasta lõpus	tuh €	98,64	106,78	104,64	107,28

7.11. Kui võrgutasud ei ole Konkurentsiametiga eelnevalt kooskõlastatud, kasutatakse reguleeritava vara väärtuse leidmisel põhivara bilansilist jääkmaksumust tariifiaasta lõpus, võttes arvesse käesolevas metoodika punktis 7.8. sätestatud. Põhivara kulumi leidmisel kasutatakse raamatupidamises kajastuvat kulumit, mis on arvestatud põhivaralt.

Reguleeritav vara tariifiaastal leitakse alljärgnevalt:

$$RV = PV_1 + KK$$

kus:

- RV - reguleeritav vara;
- PV₁ - põhivara jääkmaksumus tariifiaasta lõpus;
- KK - käibekapital.

Põhivara kulumi leidmisel kasutatakse raamatupidamises kajastuvat kulumit reguleeritava vara osas põhjusel, et raamatupidamiskohuslane peab materiaalse põhivara objektide amortiseeritava osa amortiseerima kulusse objekti kasuliku eluea jooksul¹ ning raamatupidamiskohuslase poolt valitud amortisatsioonimeetod peab süstemaatiliselt peegeldama vara kasutamisest tema kasuliku eluea jooksul saadava majandusliku kasu jaotumist ajas². Seega, kui ettevõtja on lähtunud eeltoodud arvestuspõhimõtetest, siis vastab ettevõtja reguleeritavas tegevuses kasutatava vara väärtus ettevõtja põhivarade bilansilisele jääkmaksumusele.

Käibekapitali arvestuse aluseks võetakse 5% tariifiaasta lubatud müügitulust. Vajadusel teostatakse käibekapitali detailne analüüs. Vertikaalselt integreeritud kontserni kuuluvate teiste ettevõtjate sisekäivet ei lülitata käibekapitali arvestusse.

Näide: Reguleeritava vara ja põhivara kulumi arvestus (kui võrgutasud ei ole Konkurentsiametiga eelnevalt kooskõlastatud):

- 1) Ettevõtja majandusaasta on 1. jaanuar kuni 31. detsember;*
- 2) Reguleeritavas tegevuses kasutatavate põhivarade soetusmaksumus on 300 tuh €, millest arvestatakse kulumit 9 tuh € (3%); mis on ühtlasi võrgutasudesse lülitatav põhivara kulumi väärtus; PK = 9 tuh €;*
- 3) 31.12.2015 seisuga on ettevõtja põhivara jääkväärtus 250 tuh €; PV₁ = 250 tuh €;*
- 4) Tariifiaasta prognoositav lubatud müügitulu on 30 tuh €, millest (5%) käibekapitaliks arvestatakse 1,5 tuh €; KK = 1,5 tuh €;*
- 5) Reguleeritav vara kokku on 242,5 tuh €; RV = 250 – 9 + 1,5 = 242,5 tuh €.*

¹ Eesti Hea Raamatupidamistava alates 2013, RTJ 5 punkt 22

² Eesti Hea Raamatupidamistava alates 2013, RTJ 5 punkt 23

8. Põhjendatud tulukus

8.1. ELTS-i regulatsioon:

ELTS § 71 lg 5 sätestab, et võrgutasude suurus peab võimaldama võrguettevõtjal täita õigusaktist ja tegevusloa tingimustest tulenevaid kohustusi ning tagama põhjendatud tulukuse investeeritud kapitalilt.

8.2. Võrgutasudesse lülitatava põhjendatud tulukuse arvutamisel lähtutakse põhivarast.

8.3. Põhjendatud tulukus arvutatakse reguleeritava vara ja põhjendatud tulunormi alusel alljärgneva valemiga:

$$PT = WACC \times RV$$

kus:

PT	-	põhjendatud tulukus;
WACC	-	kaalutud keskmine kapitali hind;
RV	-	reguleeritav vara.

Põhjendatud tulukus arvutatakse põhitegevuse reguleeritava vara (sealhulgas ka mitteamortiseeruv põhivara, milleks on põhitegevuses kasutatav maa) ning põhjendatud tulunormi ehk kaalutud keskmise kapitali hinna (WACC) alusel.

Monopoolsete ettevõtjate tulunorm peab olema piiratud, mida sätestab ka ELTS § 71 lg 5 s.t, et võrgutasud peavad olema kujundatud selliselt, et oleks tagatud põhjendatud tulukus ettevõtja poolt investeeritud kapitalilt. Monopoolse ettevõtja tarbijatel puudub võimalus osta elektrienergia võrguteenust konkureerivatelt ettevõtjatelt. Tulenevalt sellest on nii Euroopas kui ka mujal maailmas kujundatud üldtunnustatud hinnaregulatsiooni printsiibid, mille üheks eesmärgiks on eelkirjeldatud ettevõtjate tulukuse piiramine. Ilma tulukuse piiramiseta tekiks turgu valitseval ettevõtjal võimalus teenida tarbija arvelt ülikasumit ning tarbija peaks ilma regulaatori (antud juhul Konkurentsiamet) sekkumiseta maksma kinni turgu valitseva ettevõtja võimaliku ülikasumi, sest tarbijal puudub teenusepakkuja osas alternatiivne valik.

8.4. Kaalutud keskmine kapitali hind (WACC) arvutatakse järgmise valemi alusel:

$$WACC = k_e \times \left(\frac{OK}{VK + OK} \right) + k_d \times \left(\frac{VK}{VK + OK} \right)$$

kus:

k_e	-	omakapitali hind (%);
OK	-	omakapitali osakaal (%).
VK	-	võlakapitali osakaal (%);
k_d	-	võlakapitali hind (%).

Kaalutud keskmise kapitali hinna (WACC) arvutamisel kasutatakse kapitali struktuuri, millest 50% on võlakapital ja 50% omakapital.

Kaalutud keskmise kapitali hinna arvutamisel kasutatakse vastavalt üldlevinud praktikale WACC-is regulatiivset võla- ja omakapitali osakaalu (50/50) ning sama osakaal võetakse aluseks ka kõikide teiste analoogset teenust (s.t elutähtsat teenust, mida osutatakse turgu valitseva ettevõtja poolt) osutavate reguleeritavate ettevõtjate puhul (elektrienergia, gaas, kaugküte, veeteenus). Tegemist on küllaltki suure arvu reguleeritavate ettevõtjatega, millel on erinev kapitali struktuur alustades 100-protsendilisest omakapitali osakaalust ja lõpetades kõrge finantsvõimenduse osakaaluga. Regulatiivselt sätestatud võla- ja omakapitali osakaalude kasutamine tagab nii ettevõtjate kui ka tarbijate võrdse kohtlemise. Siinkohal on oluline märkida, et tavaliselt on võlakapitali hind väiksem võrreldes omakapitali hinnaga. Seega ei kasutata võla- ja omakapitali osakaalu määramisel konkreetse ettevõtja bilansilisi näitajaid. Selline võla- ja omakapitali osakaal (50/50) tagab ettevõtja tasakaalustatud finantseerimise ja vähendab liigset finantsriski.

Riskivabaks tulumääraks võetakse Saksamaa 10-aastase võlakirja viimase viie aasta keskmine intressimäär, millele liidetakse Eesti riigiriski preemia. Eesti riigivõlakirjade olemasolu korral võib võtta riskivabaks tulumääraks riigivõlakirja intressimäära.

Kuna Eestil puuduvad järelturul kaubeldavad pikaajalised riigivõlakirjad, siis otseselt kvantitatiivset hinnangut Eesti riigiriskile ei ole võimalik anda. Seda saab teha ainult kaudselt võrreldes Eestit riikidega, kes on emiteerinud riiklikke võlakirju. Rahandusministeerium on soovitanud Konkurentsiametil lähtuda reitinguagentuuride (S&P/Moody's/Fitch) poolt Eestile antud krediidi- ja reitinguga sarnase krediidi- ja reitinguga Euroopa riikide umbes 10-aastase pikkusega võlakirjade keskmisest tootlusest, mida võib kasutada Eesti pikaajaliste riigivõlakirjade tootluse hindamiseks.

Võlakapitali hind on riskivaba tulumäära (millele on lisatud Eesti riigiriski preemia) ja ettevõtja võlakapitali riskipreemia summa.

Omakapitali hind arvutatakse CAPM (*capital assets pricing model*) mudeli abil:

$$k_e = R_f + R_c + \beta \times R_m$$

kus:

k_e	- omakapitali hind;
R_f	- riskivaba tulumäär;
R_c	- riigiriski preemia;
β	- beetakordaja;
R_m	- tururiski preemia.

Beetakordaja suurus leitakse teiste Euroopa ja/või USA reguleeritavate ettevõtjate vastavate näitajate alusel.

Turu riskipreemia leitakse teiste Euroopa ja/või USA ettevõtjate pikaajalise turu riskipreemia alusel.

Kaalutud keskmine kapitali hind (WACC) arvestatakse Konkurentsiameti poolt iga-aastaselt ja avaldatakse veebilehel www.konkurentsiamet.ee. Avaldatud dokument sisaldab nii WACC-i arvestamise metoodikat kui ka erinevate tegevusalade kaalutud keskmise kapitali hinna väärtusi kehtivusaastal. WACC-i väärtused on diferentseeritud elektri põhivõrguettevõtjale ja elektri jaotusvõrguettevõtjale.

Näide põhjendatud tulukuse kujunemise kohta

Põhjendatud tulukus	Ühik	Tariifiaasta
Põhivara jääkväärtus tariifiaasta alguses (PV ₀)	tuh €	104,64
Investeeringud (I)	tuh €	10,00
Põhivara kulum (PK)	tuh €	7,36
Netokäive (lubatud müügitulu)	tuh €	100,00
Käibekapital = 5% netokäibest (KK)	tuh €	5,00
Reguleeritav vara (RV)	tuh €	110,96
WACC	%	5,02
Põhjendatud tulukus	tuh €	5,57

Märkus: näites on kasutatud 2015. aastal elektri jaotusvõrguettevõtjatele kehtinud WACC-i.

Põhjendatud tulukus kujuneb arvutuslikult alljärgnevalt:

$$PV_1 = PV_0 + I - PK = 104,64 + 10,00 - 7,36 = 107,28 \text{ tuh €};$$

$$KK = 100,00 \times 0,05 = 5,00 \text{ tuh €};$$

$$RV = (PV_0 + PV_1) / 2 + KK = (104,64 + 107,28) / 2 + 5,00 = 110,96 \text{ tuh €};$$

$$\text{Põhjendatud tulukus} = WACC \times RV = 5,02\% / 100 \times 110,96 = 5,57 \text{ tuh €}.$$